

Dalen: Er det første norske innspilling av Bachs cellosuiter på barokkcello?

Gammelt nytt

FRANSK NORDMANN: Cellisten Tormod Dalen er spesialist på historisk fremføringspraksis. **FOTO: OLIVIER BARDINA**

ALBUM

J.S. Bach

«Suites à Violoncello Solo, BWV 1010-1012»

Tormod Dalen
Exordium

Tormod Dalen har begått noe så uvanlig som en komplett innspilling av J.S. Bachs *Cellosuiter* på barokkcello. I 2014 avsluttet Dalen et treårig kunstnerisk utviklingsarbeid som stipendiat ved Norges musikkhøgskole, med relasjonen mellom barokkdans og Bachs cellosuiter som tema. Da var han imidlertid allerede professor i barokkcello i Toulouse. Nå har han samme posisjon i Versailles, og er blant annet continuocellist i Le Concert Spirituel med hundrevis av plateinnspillinger bak seg. Andre og avsluttende volum med *Cellosuitene* er den siste puslespillbiten i prosjektet.

En anmeldelse som denne kan ikke å gå forskningsprosjektet i sømmene, men nettopp relasjonen dans/musikk er et vesentlig spørsmål alle som spiller barokksuiter må forholde seg til. Den instrumentale barokksuiten er ba-

sert på danser, og de opprinnelige danseformene gir dermed mye informasjon om tempo og rytme. Samtidig er dansene blitt stilisert – og musikken skal ikke fungere som akkompagnement til danser, men som levende instrumentalmusikk.

I gavottene (5. og 6. suite) svinger det så sprettent at det er vanskelig å sitte i ro i lyttestolen. Den levende rytmen er basert på vekslingen mellom korte og lange toner, og grooven som Dalen gir musikken. Noe av motsatsen finner vi i preludiet til 5. suite i c-moll, som ikke er basert på dans, men som Dalen likevel former med bevegelig og levende rytme. En melodi spinner ut av en akkord, som lander på nye akkorder og noen dobbeltgrep. Gjennom måten å fremheve forskjellige toner i akkordene, gestalter Dalen musikken som flerstemmig, samtidig som han lar den spilles ut med en pompøs dramatik. I tillegg til å balansere og jobbe med timing i teksturens forskjellige stemmer, bruker Dalen rommets etterklang for å optimalisere musikkens flerstemmige struktur.

De fleste av satsene ligger et sted mellom disse, altså på skalaen mellom å fremheve danserytmen vs. de rent musikalske teksturene. Allemanden i 6. suite legger opp en akkord som en tone springer ut fra, og fra den lager Dalen et subliment uttrykk gjennom en ørliten vibrato, før han springer videre i en søkende og ettertenksom melodi fra Bach. De avsluttende giguene i suitene danser frem på sin karakteristiske måte i en tre-

delt rytme, og i samtlige sara-bander viser Dalen sin evne til å forme melodier – samtidig som han driver musikken forover med en ubønnhørlig ro.

Dalen bruker forskjellige instrumenter i alle tre suitene på platen. To av de tre er egentlig nye, men har eldre instrumenter som forbilde. Og for mange lyttere krever det nok tilvenning å høre cellosuitene på gamle instrumenter, men snart begynner detaljene å fremtre. På gamle instrumenter blir Dalen usedvanlig fleksibel med melodi-

På gamle instrumenter blir Dalen usedvanlig fleksibel med melodien.

en. Dette gir muligheter til større spennvidde i det rytmiske og dansante, for en moderne cello ville hatt for mye etterklang til å spille så korte toner. Dessuten er klangen både tynnere og mindre jevn her, og dermed fremstår de flerstemmige teksturene klarere enn man er vant til.

Så, føler du for et opptak så tett på instrumentet at du hører ulyder for forflytting mellom grep og strenger som slår mot gripebrettet, gi Dalen en sjanse og platen litt tid – for her kan Bachs *Cellosuiter* åpne seg for deg med nye og ukjente dybder.

Magnus Andersson
musikk@klassekampen.no

En kontrafaktisk Sibelius

EP

Live Maria Roggen & Ingfrid Breie Nyhus

«Demanten»

LabLabel

Ved siden av Edvard Grieg,

var Jean Sibelius den store nordiske sangkomponisten. Live Maria Roggen og Ingfrid Breie Nyhus improviserer og tenker rundt hans sangskatt, noe de er særlig egnet til. Roggen er professor i jazzsang, og Nyhus er ikke bare en glimrende klassisk pianist, men har også gjort seg kjent for å improvisere innen en rekke epoker og sjangre.

Sammen skaper de et innadvendt og varmt lydrom med musikken til Sibelius. Noen ganger aner vi harmoniene fra originalen bak intrikate fargelegginger, men oftere hører man krasse, men skjønne fargelegginger som er mer fritt relatert til tonaliteten.

Lydproduksjonen spiller også

Man ser henne nesten for seg i et mørkt lokale, opplyst av en spot og røyk som henger i luften.

med musikalsk. Den går tett på klaveret, som får en tørr karakter med lite etterklang. Dessuten hører man tydelig pedalen, noe som kan gi en følelse av nærhet til musikeren. Roggen klinger derimot med stort ekko, i et stort klangrom, og man ser henne

nesten for seg i et mørkt lokale, opplyst av en spot og røyk som henger i luften.

I sangen «Lasse Liten» er Sibelius på sitt aller rareste og mest modernistiske, og det er lett å tilskrive Nyhus de to innledende akkordene som hennes påfunn – mørke og mystiske uten at et tonalt sentrum kan utleses fra kun disse to. Men det var Sibelius som plasserte seg selv så i tonalitetens yttergrenser. Rundt dette utfolder Nyhus stemningen fra akkordene, uten å ta tak i den «vandrende» karakteren i satsen til Sibelius. Melodien til Roggen følger Sibelius ganske tett, selv om hun på platen synger blå toner og bruker andre jazzteknikker.

Improvisasjonene tar mer utgangspunkt i stemninger og klanger hos Sibelius, sammenlignet med den ofte flytende karakteren til sangene som Roggen og Nyhus bruker på platen (sangen «Arioso» er mer statisk også hos Sibelius). Sentralt står «Demanten på marssnön». Her presterer de også to mer abstrakte improvisasjoner, der Roggen frigjør seg både fra tekst og melodisk etterfølgelse. Resultatet er ikke bare gripende vokalisering, men en ettertanke rundt hvem Sibelius kunne blitt dersom han brøt seg fri fra romantikken han var fanget i, til tross for at han komponerte langt inn på 1900-tallet.

Magnus Andersson
musikk@klassekampen.no